

Børnehaveleder: "Vi skal respektere børns sorg, men ikke acceptere den"

Alle børn og voksne oplever sorg forskelligt på forskellige tidspunkter i livet. Nogle oplever først sorg sent i livet, hvor det måske føles mere naturligt, mens nogle børn skal håndtere det tidligt i barndommen. Det kan daginstitutioner med et godt sorgberedskab hjælpe med til.

Af Anna Kyst, journalist, cand.comm.

I Rudolf Steiner-børnehaven Kastaniehuset i Vanløse har børnehaveleder Charlotte Ponsaing den nødvendige erfaring, der skal til for at håndtere små børn, der sørger over f.eks. en forælder, der er alvorligt syg eller gået bort alt for tidligt.

En undersøgelse fra Kræftens Bekæmpelse i efteråret viser, at over 40 procent af lederne i landets daginstitutioner efterspørger redskaber, hjælp og uddannelse til bedre at kunne håndtere børns sorg.

Årligt oplever 11.000 børn i alderen 0-6 år, at mor eller far bliver alvorligt syge eller dør. Undersøgelsen lægger vægt på, hvordan sorgberedskabet fungerer i de danske daginstitutioner.

Selvom undersøgelsen viser, at langt de fleste daginstitutioner har en sorghandleplan, som er en praktisk plan, pædagogerne kan støtte sig op ad, viser den samtidig, at der er plads til forbedring.

Det drejer sig om, at sorgplanerne typisk er generelle og dermed tilsidesætter et barns individuelle behov. Det har Charlotte Ponsaing fundet en løsning på, der fungerer hos dem i Kastaniehuset.

Sådan håndterer Kastaniehuset børns sorg

Åbenhed er alfa og omega, når et barn er i sorg. Det første Charlotte gør er at melde ud til alle i forældre- og personalegruppen, når der skal tales med børnene om den konkrete sorg. Personalet går ind i den proces og taler med barnet.

"Det kan være helt simpelt, å la: Jeg har talt med din mor, som har fortalt, at far har fået kræft eller ALS, og så handler det om at turde være i den pause med det, der opstår", siger Charlotte.

Ifølge hende er det afgørende ikke at spørge, 'om barnet blev ked af det', 'hvad der så skete' eller instinktivt sige 'bare kom til mig'.

Det vigtige er at lade barnet være, hvor det er. Så får personalegruppen hurtigt en fornemmelse af, om det er noget, barnet vil tale om, eller om det stadig er noget, der ikke er rart.

Hvis et barn allerede i første kontakt bliver indadvendt, så er beskeden fra Charlotte ikke til at tage fejl af:

"Du skal vide, jeg ved det, og hvis du bliver ked af det, kan du komme til mig. I personalegruppen taler vi om, hvad næste skridt er. Vi skal respektere det, men vi skal heller ikke acceptere det", forklarer Charlotte.

Fortsættes...

...Fortsat

Konsekvensen af en for generel sorghåndtering kan være, at et barn føler sig ekskluderet fra fællesskabet. Derfor er det vigtigt, at enhver sorg bliver håndteret individuelt i Kastaniehuset.

"I en ikke-opstillet situation kunne vi samle nogle børn og fortælle, at der var en, der mistede sin far og blev rigtig ked af det og spørge, om der er nogle, der kender til det? Så finder barnet ud af, det ikke er alene og kommer på banen", fortæller Charlotte.

Det er ikke et spørgsmål om at tage sorgen fra barnet men nærmere at tage tabuet og den trykkede stemning fra det. Det kan ske ved, at Charlotte sætter sig selv eller andre børn i spil.

For tiden er der en dreng i Kastaniehuset, som gennemgår en ny en sorg. Det er to et halvt år siden, hans far døde. Han kan ikke længere huske eller genkende sin far. Det er en sorg i sig selv, forklarer Charlotte og fortsætter:

"Han fortæller os, når det er galt, så bliver han udadreagerende og vil ikke fællesskabet, og så bliver vi nødt til at finde ud af, om det konkret handler om far eller om, at der er mange lag i sorg?"

Handler det om, at hans tre ældre søskende godt kan huske far, eller handler det om mor, der står alene med fire børn og først nu begynder at bearbejde sin egen sorg, efter hun har håndteret børnenes og svigerforældrenes. Det er parametre, som Charlotte er bevidst om.

"Vi skal ikke dyrke det, men vi skal indimellem turde at tage det frem og spørge, om det er det, det handler om?"

Charlotte Ponsaing

I denne konkrete sorg, har Charlotte også sat sig selv i spil. Hun ved, drengen har besøgt sin farmor og farfar i weekenden, og hun er ikke bange for at spørge direkte ind til, hvordan det egentlig står til hos dem:

"Tager farmor og farfar egentlig stadig på kirkegården? Selvom jeg udmærket godt ved, de er deroppe hver dag, så får jeg spurgt, om han egentlig har været deroppe for nylig?", forklarer hun og fortsætter:

"Nej? Kan du heller ikke lide det, jeg kan faktisk ikke lide at komme på kirkegårde".

Ifølge Charlotte kan det kan også være, det ikke er det, men at han bare er på tværs i dag. Så hun mener ikke, at man kan tillægge al adfærd et barns sorg. Hun påpeger, at det er vigtigt at holde de døde i live.

"De forsvinder ikke. Det er et livsvilkår han har med sig", siger Charlotte.

Fortsættes...

Egen sorg

Det livsvilkår lever Charlotte Ponsaing selv under. Da hun var 30 år, mistede hun sin lille søn i en trafikulykke, hvor også hendes dengang 3-årige datter var med i bilen.

Hun fortæller, hvordan hun dengang håndterede sin datters sorg, over at have mistet sin lillebror, forkert.

”Min mand og jeg besluttede i den bedste mening, at vi ikke skulle sige til hende, at lillebror var død, før hun selv spurgte ind til ham.”

En klog dame gjorde dem opmærksomme på, at det ikke var den bedste måde at håndtere smerten på:

”Det er simpelthen jer, der ikke kan holde ud at høre på det. Det er ikke hendes ansvar, for hun fornemmer instinktivt, at hun ikke skal spørge ind til lillebror”, sagde damen dengang.

Det undrede også Charlotte og hendes mand, at deres datter ikke spurgte. De fortalte med tiden den barske virkelighed, og datteren følte sig igen inkluderet i fællesskabet:

”Min datter havde følt sig ude af vores fællesskab – hele familie vidste det, undtagen hende, som bare sad og synede hen, og igen blev en del af vores fællesskab, da vi fortalte det”, fortæller Charlotte.

Konsekvenser af forkert sorgbehandling

Hvis et barn ikke bliver mødt i sorgen og får hjælp til at håndtere den, kan det få konsekvenser, som udmønter sig forskelligt blandt små drenge og piger.

I Kastaniehuset bruger de den term, at børn ”sørger i klumper”, hvilket betyder, at børn det ene øjeblik kan være kede af det, hvorefter de fem minutter senere kan løbe ud at lege og grine. Det betyder dog ikke, at de ikke er kede af det, selvom de griner.

Ifølge Charlotte er det modsat voksne ikke muligt for børn at være i en trist stemning.

”Som voksne er vi i en sorg, fra det bliver os bevidst, til vi kommer ud på den anden side. Det kan tage måneder, og så er der enkelte dage, der fylder. Så ebber det ud og får en plads et sted. Børn har hjernemæssigt ikke samme mulighed for at bære rundt på en sådan sorg, de kan ikke være i en tung stemning”, forklarer hun.

Drenge sorg kommer til udtryk gennem synlige frustrationer – Piger bliver indadvendte

”Drenge bliver udadreagerende, og alt for mange misforstår, at det ikke er det, det handler om”, siger Charlotte.

Forskning peger på, at børn er i den sansende verden indtil 7-års alderen. Børn vil ligesom voksne gerne høre til et sted - som et flokdyr.

Fortsættes...

Hvis en far dør, er det ikke Charlottes erfaring, at det er noget, som barnet i hverdagen går og italesætter nede i børnehaven. Måske er det også ekskluderende hjemme, fordi forælderen i den bedste mening ikke inkluderer børnene, fordi det er for hårdt at tale om. Det er ofte den voksne, der synes, det er for hårdt at tale om.

”Barnet er udelukket fra mange fællesskaber. Og det er det, barnet gør opmærksom på ved at være udadreagerende; ’Jeg hører ikke til nogle steder, jeg bliver særliggjort’, siger hun og fortsætter:

”Vi bliver nødt til at give barnet en stemme. Jeg kan ikke give dig det fællesskab, men jeg vil gerne være sammen med dig og finde en samhørighed i det. Du får ikke lov til at vælge fællesskabet fra hernede, fordi du har mistet en forælder, så jeg insisterer på, du er i fællesskabet, men jeg vil gerne tage hånd om, at du savner din far eller mor”.

Modsat drenge bliver piger indelukket og indadvendte, hvis de ikke får den rette hjælp til at håndtere den sorg, de bærer på.

Man skal turde at spørge til og snakke om sorgen

Charlotte mødte selv en omverden, der tog sig af hende, der spurgte og som turde være til stede, da hun mistede sin søn for mange år siden. Efterfølgende blev hun frivillig i Landsforeningen Spædbarnsdød, hvor hun tog ud og var hjælper, når der var trafikulykker for at tale med pårørende.

”Det er min baggrund til at turde se, hvor vigtigt det er, nogle tør spørge om det grimme. Og det grimme var ikke grimt”, forklarer hun.

Dengang var der nogle, der ville snakke med hende om hendes søn. Det gjorde hende lykkelig, at der var nogle, som ville høre på hendes historie, selvom det var forfærdeligt.

”Den eneste måde, du kommer igennem sorg, er ved at fortælle om barnet igen og igen, så det får en plads hos en, hvor du lever med, at du har en død i din bagage. Ikke lærer det, men du lever med det”, siger Charlotte.

I fremtiden håber Charlotte på, at hendes erfaringer med at håndtere børn i sorg kan være med til at imødekomme den efterspørgsel, som over 40 procent af lederne i landets daginstitutioner efterspørger. Hun vil gerne hjælpe, hvor hun kan. Også når det kommer til at lære fra sig blandt ligesindede pædagoger:

”Sådan nogle som mig og forældre, der har oplevet sorg, skal ud at holde foredrag og tydeliggøre det, vi gør. Vi skal ud at afmystificere, at det er farligt at tale om sorg og gøre det simpelt. Det kræver ikke psykologer eller andre med faglig ballast for at tale om det. Det kræver, at du tør træde ud som pædagog, være et menneske og være i det”, siger hun.

Selv bilder Charlotte sig ind, at hun med egne ord ”kan tillade sig at gå over grænsen”:

”Jeg vil hellere turde spørge forældre og sige: Jeg har hørt det her, hvad kan jeg gøre?”

LINKS:

Link til Kastaniehusets Sorg- og kriseplan / omsorgsplan:

<https://kastanie-huset.dk/sorg-og-kriseplan-omsorgsplan/>

Link til Kræftens Bekæmpelses undersøgelse: ”Når små børn sørger - Kvaliteten af sorgberedskabet i daginstitutioner”:

<https://www.cancer.dk/dyn/resources/File/file/3/8873/1600800905/rapport-naarsmaaboern .pdf>

